

مرکز مجرب از امام صادق علیه السلام

سیوطی

جلسه (۱۳۲) ۲۸

استاد: وافی یزدی

موضوع: اُبنیة المصادر

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

اُبنیة المصادر

منظور از «اُبنیة المصادر»، وزن مصدرها می باشد که در برخی موارد، قیاسی و در برخی سماعی است.

اوزان ثلاثی مجرد:

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

۱- وزن «فَعَلَ» اگر مفتوح العین و متعدی باشد، غالباً مصدرش بر وزن «فَعَلَ» می آید: ضَرَبَ (ضَرَبَ).

۲- وزن «فَعِلَ» لازم، اگر دال بر حرفه یا ولایت نباشد، غالباً مصدرش بر وزن «فَعِلَ» می آید: عَطَشَ (عَطَشَ).

نکته: اگر دال بر حرفه یا ولایت بود، مصدرش بر وزن «فِعالَة» می آید.

۳- وزن «فَعَلَّ» لازم، مصدرش غالباً بر وزن «فُعول» می آید: خروج.

نکته ۱: اگر وزن «فَعَلَ» به معنای نفرت، دوری و امثال اینها باشد، مصدر آن بر وزن «فِعال» می آید: نِفار.

نکته ۲: وزن مذکور، اگر به معنای هیجان، زیر و رو شدن، جنب و جوش و... باشد، مصدرش بر وزن

«فِعلان» می آید: جولان.

نکته ۳: وزن مذکور، اگر به معنای درد و بیماری یا صوت و صدا باشد، مصدرش بر وزن «فِعال» می آید: زکام -

صراخ.

نکته ۴: وزن مذکور، اگر به معنای سیر و صوت باشد، مصدرش بر وزن «فِعیل» می آید: رحیل - صهییل.

مرکز مجرب زبان‌های صادق عجله

نکته ۵: وزن مذکور، اگر به معنای حرفه یا ولایت باشد، مصدرش بر وزن «فَعَالَة» می‌آید: خیاطه - سفارة.

۴ - وزن «فَعْلٌ» که همواره لازم است، مصدرش بر وزن «فُعُولَة» یا «فَعَالَة» می‌آید: سُهولة - فصاحة.

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

نکته: گاهی برخی از مصادر، طبق قواعدی که ذکر شد نمی‌آیند بلکه بر وزن‌های دیگری می‌آیند که سماعی است.

مصادر ثلاثی مزید و رباعی: مصدرشان قیاسی است مگر در برخی از موارد، که در مباحث صرفی ذکر شده است.

مصدر مرّه و نوع:

الف - در ثلاثی مجرد:

مصدر مرّه: بر وزن «فَعْلَة» می‌آید و دلالت بر یک بار انجام دادن کاری دارد.

نکته: اگر مصدر اصلی خودش بر وزن «فَعْلَة» باشد، باید وصف همراه آن بیاید: رَحِمَ رَحْمَةً وَاحِدَةً.

مصدر نوع: بر وزن «فَعْلَة» می‌آید که دلالت بر هیئت دارد.

نکته: اگر مصدر اصلی، خودش بر وزن «فَعْلَة» باشد، باید همراه با وصف بیاید: نشدت الضّالّة تُشَدّة عظیمه.

ب - در غیر ثلاثی مجرد:

مصدر مرّه: با اضافه کردن تاء به مصدر اصلی ساخته می‌شود.

نکته: اگر مصدر اصلی خودش تاء داشته باشد، مرّه بودن را باید بوسیله وصف فهماند.

مصدر نوع: به صورت نادر بر وزن «فَعْلَة» می‌آید و غالباً بر اوزان دیگر یا بصورت وصف می‌آید.

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv